

La insuportable perfecció de l'estil

XÈNIA DYAKONOVA

TEATRE

Aleksandr Serguéievitx Puixkin, *Teatre complet*. Borís Godunov; *Escenes dramàtiques*. Traducció de Jaume Creus. LLIBRES DE L'ÍNDIX. Barcelona, 2004.

Ara que ha sortit, per primera vegada en català, el *Teatre complet* de Puixkin –en traducció de Jaume Creus– els nostres lectors podran comprovar que el poeta rus més gran i original del segle XIX, a més d'haver escrit una poesia i una prosa excepcionals, va excel·lir també en el gènere dramàtic, amb unes obres de caràcter clàssic i modern alhora.

Malauradament, no disposem de gaires traduccions de Puixkin al català. S'ha traduït la novel·la en vers *Eugeni Oneguin* i la prosa de l'autor rus, com ara les novel·les curtes *La filla del capità* i *Dubrovski, el bandoler*. De *Borís Godunov*, l'obra clau del teatre puixkinià, n'hi ha una versió de Sebastià Juan Arbó, publicada l'any 1934, però de llavors ençà la llengua literària ha canviat prou perquè fos necessària una nova traducció. *Mozart i Salieri*, potser la més reeixida de les *Escenes dramàtiques*, va aparèixer l'any 2002 en traducció d'Helena Vidal; tanmateix, la llengua de Puixkin és tan rica i es

presta a interpretacions tan variades, que una altra versió d'aquesta mateixa obra mai no és sobrer.

La personalitat de Puixkin és complexa: és un escriptor disciplinat, obsessionat per la seva feina, que aspira a assolir la perfecció en tots els gèneres i és, al mateix temps, un bohemí que passa nits senceres jugant a cartes o emborratxant-se al costat de militars mig analfabets. Té una gran devoció pels amics i tracta amablement els que l'envolten, però, alhora, en el seu dietari, afirma que estaria bé que tots els habitants del Caucas fossin exterminats pels russos. És culte i donat a la meditació solitària, però passa moltes hores als balls de moda, on es dedica a les converses frívols i gasta bromes arrisques. Qui sap si aquestes contradiccions aparents eren imprescindibles per a l'harmonia impecable de la seva obra.

ESTIL CLAR I SENZILL

Un dels trets fonamentals de l'obra de Puixkin, i la seva gran aportació a les lletres russes, és la claredat i la senzillesa absoluta del seu estil. Va ser el primer autor rus que tenia el do de parlar de les coses més subtils i sofisticades amb unes paraules totalment transparents. El vers puixkinià és àgil i melodiós, ple d'una gràcia alegre i despreocupada, amarat de la més profunda malenconia; cada mot

DIBUIX QUE REPRESENTA L'AUTOR RUS ALEKSANDR SERGUÉIEVITX PUIXKIN

viu, batega i es mou amb una lleugeresa etèria.

Sembla que aquesta difícil naturalitat de la seva poesia és gairebé impossible de traslladar a una altra llengua, però la traducció de Jaume Creus ens demostra el contrari. A *Borís Godunov* –un drama basat en fets reals en què es narra la història d'un tsar rus, primer aclamat pel poble i més tard acusat de crims obscurs i destronat per un impostor–, la traducció catalana ha sabut mantenir el to gairebé col·loquial dels diàlegs sense perdre la seva intensitat i conservar les imatges més originals sense caure en l'extravagància.

Mozart i Salieri se centra en el conflicte entre el geni i la mediocritat, fa una anàlisi minuciosa del sentiment de l'enveja i contrasta el caràcter contradictori dels dos protagonistes. Les filigranes de la reflexió turmentada posades en boca de Salieri són igual de punyents i substancials en la traducció que en l'original. Una altra escena dramàtica, titulada *Banquet en temps de pesta*, descriu uns joves que desafien amb la seva alegria vital l'esperit sinistre d'una malaltia. "Hi ha embriaguesa en el combat, / al caire de l'obscur abisme, / i en les onades desfermades / enmig

de l'agitada fosca, / i en l'horacà del gran desert / i en l'hàlit fètid de la pesta". El volum inclou també *El convidat de pedra* i el *Cavaller avar*, obres en què la traducció no deixa de ser fidel a l'esperit de l'original i transmet el color del llenguatge puixkinià.

Puixkin –un cas únic en les lletres russes– va arribar a la perfecció formal a què aspirava en tots els gèneres que va cultivar. Aquest llibre ens mostra una vessant del seu geni fins ara poc coneguda pel lector català, perquè hi puguem descobrir una poesia fresca, graciosa, rica i absolutament moderna.

La repressió franquista als Països Catalans

ASSAIG

Pelai Pagès i Blanch (director), *Franquisme i repressió. La repressió franquista als Països Catalans (1939-1975)*. PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA. València, 2004.

Pelai Pagès ha coordinat l'edició d'aquest llibre que és el recull de les conferències que diversos historiadors van fer l'octubre del 2003, en el marc dels Premis Octubre que cada any atorguen la Fundació Ausiàs March i l'editorial Tres i Quatre. Aquest simposi internacional, que va tenir lloc a la capella de la Universitat de València, sota el títol genèric *Franquisme i repressió*, pretenia fer una anàlisi de la repressió per entendre què va ser el franquisme i per entendre també la llarga durada del règim polític (1939 - 1975).

FERRAN AISA

El resultat d'aquest simposi ara el tenim en format llibre i a l'abast de tots els investigadors i tots els curiosos, que cada vegada són més. "Aquesta demanda social –diu Pagès– ha coincidit amb un renovat interès en el camp de la historiografia per investigar des d'una nova perspectiva històrica i metodològica els aspectes vinculats a la Guerra Civil i al franquisme, inclosos el tema referit a la repressió franquista contra els vençuts".

ELS QUATRE APARTATS

El llibre s'ha estructurat en quatre apartats més un apèndix de testimonis: *La repressió a la postguerra*, *La repressió a la llengua i la cultura catalana*, *Església i repressió* i *El franquisme contra el moviment obrer*. És prou interessant l'escrit de Josep Miquel Santacreu, professor de la Universitat d'Alacant, sobre la Causa General que els vençuts

dors de la guerra van aplicar en un principi contra els vençuts i, després, d'una manera general contra tothom que fos sospitós d'haver simpatitzat amb la República o no ser lleial al nou règim franquista. Santacreu analitza amb tots els detalls els efectes repressius de la Causa General, dictats en un decret publicat pel BOE, el 4 de maig del 1940, que signava el ministre de Justícia i el cap de l'Estat, Francisco Franco. En aquest decret es donava carta blanca per investigar poble per poble què havia passat durant l'anomenat *domini marxista*, i també va servir per justificar la investigació sobre les persones i el seu comportament cultural, polític, religiós, moral, professional, etc. És a dir, la Causa General permetia fixar gairebé a tota la població per ser posteriorment reprimida.

La repressió de la llengua i de la cultura és tractada per

Enric Gallén, que fa uns apunts sobre la cultura clandestina realitzada en els anys 40 i 50. L'escriptor Francesc Vallverdú s'endinsa en els diversos graus de censura dins del camp literari. En cita tres: l'autocensura, la censura editorial i la censura oficial.

ESGLÉSIA I REPRESSIÓ

Altres ponents van parlar de la repressió franquista dins de l'Església, per exemple contra l'escoltisme o contra els obrers afiliats a la HOAC. Pere Fullana escriu sobre la repressió de l'Església a Mallorca. Rafael Maestre, de la Fundació Salvador Seguí de València, aporta al context del llibre la repressió contra el moviment llibertari durant el franquisme. Maestre parla dels camps alacantins d'Albatera, Los Almendros i el castell de Santa Bàrbara, que va ser l'espai de reclusió de milers de republicans; també

cita el cementiri de Paterna (València) on hi va haver execucions massives des del 1939 fins al 1956. També hi fa una anàlisi de les activitats clandestines de la CNT i en cita els diferents comitès nacionals.

Alberto Gómez estudia la repressió franquista, que va continuar fins l'any 1975, en relació amb el moviment obrer, les comissions obreres i el PCE. El llibre es tanca amb el testimoni de persones que van partir poc o molt la repressió franquista.

Només resta dir que aquest assaig és una eina important per seguir els passos generals del que va ser la repressió franquista. "La mort del dictador –diu Pagès–, el 20 de novembre del 1975, deixaria pas, certament, a una nova etapa de la història que s'iniciaria amb una llarga, i també conflictiva, transició cap a la democràcia i que acabaria enterant per sempre més –almenys aquest és el desig de futur, des de la història– el franquisme".